

Willen weten, dus moeten meten

Associaties verbinden gedachten op verrassende en soms onverklaarbare wijze. Er is echter een aantal voorwaarden. Leegte, in de zin van rust, gebrek aan prikkels, is zeker een *conditio sine qua non*. Alsof het brein enige ruimte nodig heeft zodat gedachten zich om elkaar heen kunnen plooiën. Dit gebeurde onlangs op een rustige zondagochtend toen ik de stapels kranten doornam die in de week daarvoor dagelijks slechts op koppen waren gescaand. Het goede voornemen is dan altijd om daar in het weekend, onder het genot van een grote pot thee en met Bach op de achtergrond, eindelijk eens aan toe te komen. Het voordeel van het verlate lezen is trouwens ook dat je het nieuws kunt laten voor wat het geworden is: oud nieuws.

Enge brieven

Ik stuitte op drie stukken die zich op wonderbaarlijke wijze ineenvlochten. Allereerst was daar een column over 'Enge Brieven'. Op beeldende wijze werd de angst voor de postbode geschetst, in het bijzonder voor de door hem gebrachte groeiende stapel met pensioenoverzichten, salarisstroken, enveloppen met facturen, bonnetjes en garantiebewijzen. In alle vrouwenbladen staan frisse tips als: koop bij de HEMA tien kleurige ordners en duizend insteekmappen, voorziet deze van titels waarin kort maar krachtig de lading staat aangegeven, en zet deze in uw Billy boekenkast. De auteur van die column had dat gedaan, maar de stap van stapel naar kast vergde een inspanning die geblokkeerd werd door angst. Want alleen lezen en *filen* is niet genoeg; je moet er vaak ook wat mee doen. Narekenen, reageren, invullen en/of betalen is slechts een greep uit de opties. Uit onderzoek van de auteur (n=1) bleek dat de drang naar orde omgekeerd evenredig was met de hoogte van de stapel. Vandaar de term Enge Brieven; het is in feite de groeiende stapel die almaar groter en enger wordt. Je wilt er niet naar kijken laat staan kennis van nemen omdat je weet dat je er wat mee zou moeten doen. De brief gaat ongeopend op een stapel – alsof de inhoud daardoor zal vervagen. Tegelijkertijd is er het besef dat onherroepelijk de herinneringsbrieven (of erger) op de stapel terecht zullen komen, zaken mis zullen gaan en het dus om vele redenen beter is om het meteen af te werken maar ja... Ik heb het vermoeden dat $n > 2$.

Preventie

Het tweede artikel was een opiniërend stuk van professor Mackenbach, hoogleraar maatschappelijke gezondheids-

zorg in Rotterdam. Hij constateerde onder andere dat het overheidsbeleid meer gericht is op voorkoming van kostenoverschrijdingen dan op voorkoming van ziekte. Men meer bezig is met het verzekeringssysteem dan met de vraag wat je moet doen om de gezondheid van de burger nu en over tien jaar te kunnen optimaliseren. Zeker de helft van alle ziekten in Nederland is vermijdbaar; het sturen op risicofactoren zal enorme winst opleveren. Toch wordt slechts vier procent van het gezondheidszorgbudget besteed aan preventie. Dat moet volgens Mackenbach omhoog; de blik moet op de toekomst.

Marie-Hélène Schutjens is jurist, gespecialiseerd op het gebied van het gezondheidsrecht, en bijzonder hoogleraar Farmaceutisch Recht aan de Universiteit Utrecht

Te veel weten?

Het hoofdredactioneel commentaar op diezelfde bladzijde had de cryptische titel 'Meten is te veel weten'. Dat riep op tot lezen, want hoezo zou meten en het daaruit voortvloeiende weten onwenselijk kunnen zijn? Het stuk had te maken met de 'slimme energiemeters' die het verbruik in een woning tot op de minuut kunnen registreren. Vele voordelen, zou je zeggen, maar er zou ook een andere kant aan zitten: allerlei *big brothers* zouden zich kunnen gaan verdiepen in uw en mijn levenspatroon qua douchetijd, strijken, televisiekijken en eieren koken.

Het College Bescherming Persoonsgegevens werd al aangehouden om kritisch mee te gaan kijken – uiteraard achter de rode lijn in verband met de privacy. Hoe dan ook: een slimme meter werd wel als kans gezien voor de consument. Hij kan daardoor inzicht verkrijgen in zijn energieconsumptie en met die wetenschap vervolgens ook iets doen. Zoals daar zijn: onnodig brandende lampen doven, computers en televisies in de slaapstand uitzetten, openstaande radiatoren in lege kamers dichtdraaien.

“Een mens lijdt het meest door het lijden dat hij vreest”

Metten is weten

Metten is weten, en daar kun je wat mee. Dat was de zin die zich in mijn hoofd vormde toen ik mijn vierde kop thee inschonk. Omgekeerd: als je wat wilt doen – orde in je financiële administratie, gezonde burgers en verantwoord energiegebruik – dan moet je eerst weten hoe het ermee staat. En voor dat weten is informatie nodig. Bij de Enge Brieven betekent dat openen en lezen; bij de energiemeter het aflezen van het apparaat. En bij gezondheidspreventie betekent dat wegen, bloeddruk meten, aanwezigheid van stoffen of markers dan wel gehalten bepalen. Het is tegenwoordig mogelijk om in dat kader veel te meten en dus ook veel te weten. Metten kan soms ook *te veel weten* betekenen. De NRC waarschuwde daarvoor in de context van privacy. Maar meer algemeen wordt wel de vraag gesteld of alles wat mogelijk is ook allemaal nodig

en wenselijk is. Tegenstanders van preventief (medisch) onderzoek voeren onder meer aan dat testen niet wenselijk is als er geen behandelopties zijn. Maar kijk naar de stapel Enge Brieven: vaak zul je een brief openen waar je niets aan kunt veranderen. De belasting moet betaald; de bank verlaagt de rente; de aandelen dalen. Ja, je hebt een recht om het *niet* te weten, maar dat impliceert geen recht op ont-snapping aan het lot. Wel kun je jezelf een rustige en goede voorbereiding gunnen, en maatregelen nemen ter voorkoming van erger. Op tijd betalen – ter voorkoming van een boete. Verkopen van aandelen – ter voorkoming van faillissement of echtscheiding. Gezonder eten – ter voorkoming van gezondheidsproblemen. En soms genieten van de ultieme geruststelling: de als neutrale brief vermomde reclameboodschap lachend in de papierbak deponeren.

Naïef

Een mens lijdt het meest door het lijden dat hij vreest. Laat dat 'eerste' lijden dus niet te lang duren, zou het devies moeten zijn. Open de envelop, meet je bloeddruk, laat je testen. Bovendien heb je dan nog invloed op het eventuele tweede lijden. Daarmee komen we toch weer op preventie. Voorkomen van (al dan niet toekomstig) leed vergt informatie over aanwezigheid van of risico op gevaar, en aard, ernst en omvang daarvan. Effectieve preventie in de gezondheidszorg vergt hoe dan ook dat er gemeten wordt. Het niet willen weten is op zijn zachtst gezegd naïef; een betere kwalificatie zou 'onverstandig' moeten zijn. Niet op de weegschaal willen staan – maar wel voelen dat je broek steeds strakker zit. Niet de brief willen openen – maar wel weten dat je de factuur toch echt een keer moet betalen. Niet je bloed laten testen – maar wel voelen dat je niet gezond bent.

Metten = weten = handelen

Metten is weten, maar wat moet je ermee? Op dit punt lijkt de mensheid grofweg in drie types in te delen. Allereerst de struisvogel. Hij neemt de informatie ter kennisgeving aan en gaat over tot de orde van de dag. Dan is er de politicus. Zijn handelen beperkt zich tot het ernstig, intensief en vooral langdurig bespreken van alle *ins* en *outs* van de resultaten en de mogelijke gevolgen daarvan. Tot slot kennen we het type Maarten van der Weijden: diep ademhalen, mouwen oprollen en er tegen aan. Niemand is zonder zonde; het om de hete brij heen draaien en zelfs het ontkennen van het bestaan van enige brij is menselijk. Maar wat zou de wereld er zonder struisvogels en politici toch anders uitzien. Alhoewel: ik mag graag Hans Wiegel, toch een prominent (ex-)politicus, citeren die in een van zijn recente columns de onsterfelijke zin schreef: 'Niet kakelen maar eieren leggen'. Bij deze.

Marie-Hélène Schutjens